

Vantaan kaupungin lausunto oikeusministeriölle luonnoksesta hallituksen esitykseksi ilmoittajansuojelulaiksi:

Lausuntopyyntöön liittyvät kysymykset on jäljempänä lihavoitu, jotta ne erottuvat Vantaan kaupungin vastauksista.

1 luku Yleiset säännökset

Lausunnonantajan lausunto

Hallituksen esityksen luonnosta laatineen työryhmään osallistuneet ovat jättäneet poikkeuksellisen paljon eriäviä mielipiteitä erityisesti liittyen hallituksen esityksen puutteelliseen ja kiireelliseen valmisteluun sekä lain soveltamisalaa koskevan pykälän sisältöön. Eriäviä mielipiteitä ovat jättäneet myös useat ministeriöt.

Vantaan kaupunki yhtyy eriäviä mielipiteitä jättäneisiin siltä osin kuin kyse on lain soveltamisalaa koskevasta pykälästä. Tästä lausutaan tarkemmin seuraavassa kohdassa.

Eritysisesti: 2 § Soveltamisala. Miten arvioitte esitettyä soveltamisalaa? Puuttuuko mielestänne jokin keskeinen lainsäädännön ala soveltamisalasta? Mikä? Perustelkaa mielipiteenne.

Lailla pyritään suojaamaan henkilöitä, jotka ilmiantavat tietoonsa tulleita väärinkäytöksiä tai niitä koskevia epäilyjä. Henkilöt ovat pääsääntöisesti maallikoita, eikä heillä ole kykyä arvioida sitä, kuuluuko heidän tietoonsa tullut epäilty väärinkäytös esitetyn 2 §:n mukaiseen soveltamisalaan. Tämä voi johtaa siihen, että henkilö, joka perustellusti luulee kuuluvansa lailla suojeltujen henkilöiden piiriin, ei olekaan turvassa häntä vastaan kohdistetuilta vastatoimilta.

Tämän vuoksi Vantaan kaupunki katsoo, että vaikka direktiivin implementointiaika onkin päättymässä, lain valmistelua tulisi vielä jatkaa, jotta soveltamisalasta saataisiin selkeämpi ja paremmin mahdollisia ilmiäntajia turvaava.

Eritysisesti: Mikä laki mielestänne puuttuu soveltamisalasta?

Nykyisessä muodossa laki ei kata riittävästi kuntien toimintaa. Soveltamisalasta puuttuu esimerkiksi maankäyttö- ja rakennuslaki ja sen nojalla annetut alemman tasoiset säännökset. Kuntien kannalta olisi yksinkertaisempaa, jos lain soveltamisala kattaisi kokonaisuudessaan kuntien toiminnan. Kunnissa käytetään hyvin suuressa määrin veronmaksajien varoja ja varojen käyttöön liittyvien väärinkäytöstä selvittäminen olisi koko yhteiskunnan edun mukaista.

2 luku Ilmoittajan suojelun yleiset edellytykset ja ilmoittaminen

Ilmoittajan suojelun yleisten edellytysten ja ilmoittamista koskevien esitettyjen lainkohtien osalta ei ole erityistä huomautettavaa.

3 luku Sisäisiin ja ulkoisiin ilmoituksiin sovellettavat säännökset

Ilmoitusten säilyttämisen osalta tulee varmasti suuria tulkintaongelmia siitä, kuinka kauan tietojen säilyttämistä voidaan pitää välttämättömänä ja oikeasuhtaisena. Ilmoittaja voi väittää joutuneensa vastatoimien kohteeksi hyvinkin kauan aikaa sen jälkeen, kun hän on ilmoituksensa tehnyt.

Eritysisesti: miten arvioisitte tietosuojaan liittyviä kysymyksiä (19 §:n salassapitovelvollisuus ja 20 §:n henkilötietojen käsittely)

Tietosuojaa koskevien säännösten voidaan arvioida olevan riittäviä muutoin paitsi edellisessä kohdassa todetun säilytysajan osalta.

4 luku Tietojen julkistaminen

Tietojen julkistaminen tulee kyseeseen

Toivottavaa on, että viranomaistoiminta sisäisten ja ulkoisten ilmiantojen osalta toimisi niin hyvin, että ilmiantaja ei koskaan joutuisi tilanteeseen, jossa hän joutuisi julkistamaan tietonsa. Mikäli näin käy, on tämä selvä näyttö siitä, että viranomaistoimintaa on tältä osin parannettava ja riittävät resurssit taattava.

5 luku Suojelutoimenpiteet

Erityisesti: miten arvioisitte esitettyä suojelun tasoa, onko se riittävä? Perustelkaa mielipiteenne.

Esitetty suojelun taso vaikuttaa kattavalta.

6 luku Seuraamukset

Esitetyt seuraamukset vaikuttavat kattavilta. Hyvitys täydentää rikos- ja vahingonkorvausseuraamuksia niissä tilanteissa, joissa tapahtuneen vahingon osoittaminen on vaikeaa, mutta yleisen oikeustajun mukaista on hyvittää vastatoimien kohteeksi joutunutta.

2. Esitysluonnoksen vaikutusten arviointi/yleiset kommentit

2.1 Millaisia vaikutuksia esitetyllä lailla ennakoitte olevan toimintanne?

Vantaan kaupungin on perustettava sisäinen ilmiantokanava, jonka kautta pystytään ottamaan vastaan nimettömiä ja suullisia ilmiantoja sekä antamaan palautetta nimettömän ilmiannon tekijälle. Tällä hetkellä nimettömän ilmiannon tekeminen on mahdollista lähinnä kirjallisesti eikä häneen pystytä mitenkään ottamaan yhteyttä tutkinnan aikana. Lisäksi ympäristöviranomaisena toimiessaan kunnalla tulee olla edellytykset ottaa vastaan ulkoisia ilmiantoja ja tulee olla nimettynä tahot, jotka käsittelevät näitä ilmoituksia.

2.2 Onko esityksessä tunnistettu toimintanne kannalta merkittävät vaikutukset? Jos ei, niin mitkä vaikutukset puuttuvat?

Näkemyksemme on, että Vantaan kaupungin osalta vaikutukset on riittävästi tunnistettu.

2.5 Ovatko kuntiin liittyvät vaikutukset tunnistettu riittävästi? Jos ei, niin mitkä vaikutukset puuttuvat?

Isoimmissa kunnissa on jo olemassa sisäisestä tarkastuksesta vastaava toiminto, jolle sisäisten ilmoitusten vastaanottaminen kuuluu luontevasti. Pienemmissä kunnissa on vaikeampaa löytää muusta kunnan toiminnasta riittävästi irrallaan olevaa tahoa, joka voisi ottaa vastaa sisäiset ilmiannot. Laissa oleva mahdollisuus kuntien väliseen yhteistyöhön tässä asiassa helpottaa pienempien kuntien asemaa.

Ulkoisten ilmoitusten osalta kunnilla vaikuttaa olevan roolia erityisesti ympäristönsuojelun ja ympäristöterveyden huollon asioissa. Näiden toimintojen osalta kuntiin liittyvät vaikutukset vaikuttavat riittävästi tunnistetuilta.